

**BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET**
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

Vejledning til Tysk fortsæt- tersprog C, valgfag

April 2023

Vejledning til Tysk fortsættersprog C, valgfag

April 2023

2023

ISBN nr. [xxx xxx xxx] (web udgave)

Design: Center for Kommunikation og Presse

Denne publikation kan ikke bestilles.

Der henvises til webudgaven.

Publikationen kan hentes på:

www.uvm.dk

Børne- og Undervisningsministeriet

Departementet

Frederiksholms Kanal 21

1220 København K

Indhold

Indledning.....	5
1 Identitet og formål	6
1.1 Identitet.....	6
1.2 Formål.....	6
2 Faglige mål og fagligt indhold	8
2.1 Faglige mål	9
2.1.1 Færdigheder.....	9
2.1.2 Tekstforståelse, præsentation og analyse	11
2.1.3 Identitet og metode.....	12
2.2 Kernestof	12
2.3 Supplerende stof.....	13
2.4 Omfang	13
3 Tilrettelæggelse	14
3.1 Didaktiske principper.....	14
3.2 Arbejdsformer	15
3.2.1 Tekst- og emnearbejde	15
3.2.2 Ordforrådstilegnelse	15
3.2.3 Grammatik	15
3.2.4 Det skriftlige arbejde	16
3.3 It.....	17
3.4 Samspil med andre fag.....	18
3.4.1 Grundforløb.....	18
3.4.2 Studieretningsforløb.....	19
3.4.3 Studieretningsprojekt/studieområdeprojekt/større skriftlig opgave.....	19
4 Evaluering.....	20
4.1 Løbende evaluering	20
4.2 Prøveform	20
4.2.1 Undervisningsbeskrivelser	21

4.2.2	Mundtlig prøve	21
4.3	Bedømmelseskriterier.....	24
4.3.1	Karakterbeskrivelser	25
4.3.2	Oversigt over karakterskalaen	25
4.3.3	Eksempel på beskrivelse af de mundtlige karakterer 12, 7 og 02 på tysk fortsættersprog C.....	25

Indledning

Vejledningen præciserer, kommenterer, uddyber og giver anbefalinger vedrørende udvalgte dele af læreplanens tekst, men indfører ikke nye bindende krav.

Citater fra læreplanen er anført i anførselstegn.

Følgende ændringer er foretaget i vejledningen, april 2023:

- udvidede anbefalinger omkring angivelse af gloser på eksamenstekster.
- udvidede anbefalinger omkring brug af billedmateriale i eksamenstekster.

1 Identitet og formål

1.1 Identitet

“Tysk er et videns- og kundskabsfag, et færdighedsfag og et kulturfag. Disse sider af faget er ligeværdige, betinger gensidigt hinanden og sikrer faglig dybde. Faget beskæftiger sig med kulturelle, historiske og samfundsmæssige forhold i tysksprogede lande og områder. Centralt i faget står den praktiske dimension, som udvikler færdigheder i sprogets anvendelse samt viden og bevidsthed om dets opbygning. Endvidere udvikles evnen til at forstå og forholde sig til talt og skrevet tysk samt kendskab til tysksprogede lande i europæiske og andre internationale sammenhænge.”

Tyskfagets tre sider (viden og kundskaber, færdigheder og kultur) er ligeværdige og hænger uløseligt sammen, fordi de i større eller mindre grad altid indgår i arbejdet med tysk, alt efter hvad der på et givet tidspunkt er særlig fokus på i undervisningen.

Tyskfagets kulturdel belyser forhold i tysksprogede lande i et aktuelt og historisk perspektiv. De to andre sider af faget angår de færdigheder, den viden og de kundskaber, eleverne tilegner sig gennem tyskundervisningen.

Færdighederne er de to receptive færdigheder lytteforståelse og læseforståelse og de tre produktive færdigheder præsentations- og redegørelsesfærdighed, samtalefærdighed og skrivefærdighed, jf. *Den Fælles Europæiske Referenceramme for Sprog* (Europarådet 2001). Arbejdet med de tysksproglige færdigheder sikrer, at eleverne både kan opnå viden og kundskaber om kulturelle, historiske og samfundsmæssige forhold i tysksprogede lande, og at de på tysk kan kommunikere mundtligt og skriftligt på hensigtsmæssig vis i relevante situationer.

1.2 Formål

“Gennem arbejdet med tysk sprog opnår eleverne kompetence til at kommunikere på tysk samt viden, kundskaber og færdigheder i relation til kulturelle, historiske og samfundsmæssige forhold i tysksprogede lande. Dette giver eleverne evne til at reflektere over og med forståelse gå i dialog med andre i en globaliseret og digitaliseret verden. Eleverne tilegner sig sproglig kunnen, viden og bevidsthed samt kendskab til det tyske sprog i funktionelle sammenhænge, og derigennem udvikler eleverne deres kommunikative kompetencer. Eleverne opnår interkulturel kommunikativ kompetence og demokratisk forståelse, idet de i arbejdet med tysk inddrager deres viden om andre kultur- og samfundsforhold.

Fagets forskellige discipliner bidrager til elevernes almindelse og studiekompetence ved at udvikle deres sproglige og kulturelle viden samt æstetiske bevidsthed, bl.a. gennem arbejdet med litteratur og andre kunstneriske udtryk. Endelig opnår eleverne gennem undervisningen indsigt i tyskfagets anvendelse i det omgivende samfund, hvilket bidrager til udviklingen af deres karrierekompetence.”

Formålet med undervisningen er, at eleverne opnår interkulturel kommunikativ kompetence på baggrund af deres sproglige viden og kunnen i funktionelle sammenhænge og deres viden og kundskaber om kulturelle, historiske og samfundsmæssige forhold i tysksprogede lande.

Den interkulturelle kommunikative kompetence bidrager til udviklingen af elevernes demokratiske forståelse og almindelse, herunder deres æstetiske bevidsthed. Faget bidrager endvidere til udviklingen af elevernes studie- og karrierekompetence, bl.a. ved at eleverne bliver i stand til at kombinere viden fra tyskfaget med viden fra andre fagområder.

Kommunikativ kompetence

Undervisningen tager udgangspunkt i et funktionelt sprogsyn og et kommunikativt tilegnelsessyn, hvor målet med undervisningen er udviklingen af kommunikative kompetencer. Disse udvikles ved, at eleverne tilegner sig sproglig, viden, kunnen og bevidsthed og kendskab til sproget i funktionelle sammenhænge. Der arbejdes i undervisningen med udviklingen af lingvistisk kompetence, pragmatisk kompetence, diskursiv kompetence og strategisk kompetence.

Interkulturel kommunikativ kompetence

Undervisningen bygger på et dynamisk kulturbegreb. Eleverne får således gennem undervisningen indblik i, at der ikke findes én homogen tysksproget kultur, men at der er tale om kulturel mangfoldighed og variation.

Gennem udvikling af elevernes sprogfærdighed og deres kendskab til tysktalende lande i europæiske og andre internationale sammenhænge sætter tyskfaget fokus på globale problemstillinger. Som sprogfag står tyskfaget helt centralt i udviklingen af de globale kompetencer. At mestre et fremmedsprog og at kunne kommunikere mundtligt og skriftligt i en konkret kontekst er helt grundlæggende for at kunne begå sig i en global verden. Den interkulturelle kommunikative kompetence er i denne sammenhæng essentiel, fordi viden om eget og den andens ståsted og formidling herimellem sker gennem fremmedsproget. Med afsæt i faget udvikler eleverne kulturel bevidsthed og interkulturel forståelse for andre sprog og kulturer. Sprog er en nøgle til at kunne forstå sig selv og sin omverden og til at kunne agere i den. Den interkulturelle kompetence bygger på dialog, nysgerrighed, udveksling og refleksion. Sprogbeherskelse og kulturel viden er vigtige redskaber i tilegnelsen af interkulturel kommunikativ kompetence, som sætter eleverne i stand til at indtage en plads som medborgere i et globaliseret og foranderligt videnssamfund, som bestandigt stiller nye krav. Den interkulturelle kommunikative kompetence indgår i elevernes demokratiske forståelse, der bygger på betydningen af åndsfrihed, ligestyrelse og demokrati, og som dermed bidrager til almindelsen.

Æstetisk bevidsthed

Gennem arbejdet med tysk udvikler eleverne deres forståelse af kunstneriske udtryk som afsæt for oplevelse, refleksion og æstetisk bevidsthed.

Oplevelse og forståelse af tysksproget litteratur og andre kunstneriske udtryksformer får eleverne i emnelæsningen bl.a. gennem et bredt udvalg af litterære tekster, film, billeder og lignende. Tyskfaget byder eleverne på litteratur-, kunst- og kulturoplevelser og åbner for deres nysgerrighed og forståelse af disse. Tysksprogede tekster er således ikke kun et redskab til at opnå færdigheder, men er også en katalysator for æstetiske oplevelser.

Tysk i et studie- og karrierespæktiv

Undervisningen skal give eleverne bevidsthed om tyskfagets identitet, herunder betydningen af almindelse i såvel et studie- og karrierespæktiv som i et personligt spæktiv.

Udviklingen af elevernes karrierekompetence forankres i undervisningen og aktiviteter i faget. Det kunne være praktikophold, samarbejde med virksomheder og institutioner, brobygning, besøg på videregående uddannelsesinstitutioner, kontakt til erhvervsfolk med tysk faglige kompetencer, men også konkrete øvelser og forløb i klassen, der har som mål at identificere elevernes egne styrker og interesser. Helt overordnet rummer studie- og karrierespæktivet to dimensioner: For det første skal eleverne opnå en bevidsthed om fagets anvendelse både i det omgivende samfund og i bred forstand. Eleverne skal bevidstgøres om, at den interkulturelle kommunikative kompetence og den almindelse, som de opnår gennem faget, også er karrierekompetencer og er væsentlige for de fleste videregående uddannelser. For det andet skal eleverne reflektere over egne muligheder, f.eks. egne faglige styrker og svagheder med henblik på at udvikle deres grundlag og motivation for at foretage uddannelses- og karrierevalg efter endt uddannelse på gymnasialt niveau.

2 Faglige mål og fagligt indhold

Med reformen 2017 anvendes der i læreplanerne i fremmedsprog i de gymnasiale uddannelser formuleringer fra Den Fælles Europæiske Referenceramme for Sprog (også benævnt CEFR: The Common European Framework of Reference for Languages - se faktaboks nedenfor). Imidlertid er det vigtigt at være opmærksom på, at CEFR alene er et værktøj til at måle elevernes sprogfærdigheder. De øvrige sider af sprogfaget (viden og kundskaber samt kultur) er ikke medtaget.

Den Fælles Europæiske Referenceramme

“Den Fælles Europæiske Referenceramme for sprog: Læring, undervisning og evaluering er en dansk oversættelse af Europarådets publikation The Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) fra 2001. Publikationen er resultatet af et arbejde, der er foregået siden 1970'erne, med udvikling af en referenceramme, som udgør et grundlag for udarbejdelsen af retningslinjer for undervisningsplaner, læreplaner, prøver og lærebøger inden for sprogundervisning på tværs af de europæiske lande. Referencerammen beskriver, hvad sprogbrugere skal kunne for at blive i stand til at kommunikere effektivt på et fremmed- eller andetsprog. Referencerammen beskriver desuden seks sprogfærdighedsniveauer (A1 – C2), hvilket gør det muligt at evaluere på hvert læringstrin.”

A1 er det laveste og C2 det højeste niveau.

En dygtig elevs sprogfærdighedsniveau kan efter afslutning af tysk fortsættersprog C placeres på et referenceniveau mellem A2 og B1, dvs. i overgangen fra at være 'Basissprogbruger' (A2) til at være 'Selvstændig sprogbruger (B1), hvor B1 beskrives således:

“Kan forstå hovedpunkterne i en klar normal fremstilling om velkendte emner, man regelmæssigt støder på i forbindelse med arbejde, skole, fritidsaktiviteter osv. Kan klare de fleste af de situationer, som normalt opstår under rejser i områder, hvor sproget tales. Kan producere en ukompliceret, sammenhængende tekst om dagligdags emner og emner af personlig interesse. Kan beskrive oplevelser og begivenheder, drømme, håb og ambitioner samt kort begrunde og forklare holdninger og planer.”

(<http://uim.dk/publikationer/den-faelles-europaeiske-referenceramme-for-sprog-laering-undervisning-og-evaluering>)[Faktaboks - Tekst]

De "faglige mål" angiver de kompetencer, eleverne skal tilegne sig gennem undervisningen. De er de sigt punkter, som kernestof, supplerende stof, tilrettelæggelse og evaluering skal planlægges ud fra.

De faglige mål på fortsættersprogets C-niveau fastlægger rammerne for de sproglige og indholdsmæssige discipliner, der skal arbejdes med i undervisningen.

Undervisningen skal tilrettelægges med fokus på udviklingen af receptive og produktive færdigheder.

Færdighed	Beskrivelse
Receptive færdigheder	<ul style="list-style-type: none">– lytte til og forstå talt sprog– læse og forstå tysksproget tekstmateriale

Færdighed	Beskrivelse
Produktive færdigheder	<ul style="list-style-type: none"> – <i>redegøre for og præsentere tysksproget tekstmateriale</i> – <i>samtale om tysksproget tekstmateriale</i> – <i>udtrykke sig skriftligt om tysksproget tekstmateriale</i>

Undervisningen skal desuden tilrettelægges med fokus på progression inden for det enkelte emne og for den samlede undervisning på niveauet, hvor der tages udgangspunkt i de taksonomiske niveauer, som undervisningen skal bevæge sig på: forstå, udtrykke sig, redegøre, samtale, reflektere, diskutere, anvende viden etc.

2.1 Faglige mål

De faglige mål er i læreplanen angivet enkeltvis, men det forudsættes, at der i undervisningen arbejdes med de enkelte delmål i en helhedsorienteret sammenhæng, således at fagets discipliner kobles, og eleverne oplever en helhedsorienteret undervisning.

2.1.1 Færdigheder

Centralt i faget er arbejdet med de fire færdigheder lytte, læse, tale og skrive samt ordforrådstilegnelse og tekstarbejde.

Lytteforståelse

- *”forstå talt tysk sprog om kendte emner formidlet gennem forskellige medier, når der tales et enkelt standardsprog”*

Elevernes evne til at lytte trænes løbende i undervisningen i forbindelse med samtale i klassen, men også i fokuserede øvelser, der træner varierede måder at lytte på.

At arbejde med lytning er ligeledes en kilde til autentisk og aktuelt tysk sprog, og det understøtter desuden læreplanens krav om at anvende det udvidede tekstbegreb.

Arbejdet med lytning kan med fordel kobles til arbejdet med ordforrådstilegnelse og mundtlig og skriftlig sprogproduktion.

Læseforståelse

- *”læse og forstå forskellige typer og genrer af ubearbejdede nyere tysksprogede tekster, herunder tysksprogede tekster fra de sidste 10 år”*

Arbejdet med tysksprogede tekster er i vid udstrækning grundlaget for elevernes sproglige arbejde, både det receptive og det produktive.

I arbejdet med teksterne skal der være fokus på tilegnelse af ordforråd i tematiske og emneorienterede sammenhænge. Tekstarbejdet skal bruges som kilde til elevernes mundtlige og skriftlige sprogproduktion og tilegnelse af viden og kundskaber om kulturelle, historiske og samfundsmæssige forhold i tysk-sprogede lande.

Eleverne skal i undervisningen opnå kendskab til forskellige genrer og teksttyper. Der anvendes i faget det udvidede tekstbegreb, som stiller krav om, at der i undervisningen anvendes forskellige medier (jf. afsnit 2.2.).

De læste tekster skal være ubearbejdede nyere tysksprogede tekster, dvs. tekster fra efter 1945, herunder tekster fra de sidste 10 år.

Undervisningen skal indholdsmæssigt fokusere på kulturelle, historiske og samfundsmæssige forhold i tysksprogede lande efter 1945 med hovedvægten på Tyskland.

Læreplanerne for tysk stiller krav om, at teksterne skal være ubearbejdede, dvs. at der ikke må foretages ændringer i teksterne med henblik på at ændre deres sværhedsgrad. Tekster må dog gerne være gloserede, ligesom de må anvendes i uddrag, hvis det er markeret.

Talefærdighed

- *“redegøre for studerede tysksprogede emner og tekster, analysere og fortolke disse og perspektivere til andre tekster, idet de benytter et basalt ordforråd samt anvender elementær morfologi og syntaks*
- *føre en samtale på et forståeligt, enkelt og sammenhængende tysk om emner, de er fortrolige med, samt redegøre for og diskutere forskellige synspunkter*
- *på tysk redegøre for, analysere, fortolke og reflektere over forskellige tysksprogede tekster såvel fiktive som ikke-fiktive i tilknytning til profilen for den uddannelse, hvori valgfaget udbydes”*

I arbejdet med elevernes talefærdighed er der fokus på træning af både mundtlig præsentationskompetence og samtalefærdighed. Begge tilgange til undervisningen i talefærdighed skal ske som en integreret del af undervisningen i det samlede forløb, og det er vigtigt, at denne produktive del af sprogundervisningen prioriteres højt.

I arbejdet med den mundtlige præsentationskompetence skal eleverne trænes i redegørelse, analyse, fortolkning og perspektivering. Eleverne skal i undervisningen opnå færdighed i at anvende relevante udtryk og vendinger til at strukturere og opbygge mundtlige præsentationer af tekster og emner.

Træning af elevernes samtalefærdighed kan med fordel ske i fokuserede paraktiviteter eller i mindre grupper. Denne type aktiviteter er velegnede til at træne elevernes evne til på tysk at udtrykke holdninger, argumentere for synspunkter og opbygge en sammenhængende interaktion. Det er en god idé også at træne den frie mundtlige sprogfærdighed grundigt. Eleverne kan f.eks. trække ukendte spørgsmål til en læst tekst, som de spontant skal svare på, eller de kan lave små interviews med hinanden, hvor de ikke kender spørgsmålene på forhånd.

Gennem hele forløbet er det vigtigt, at eleverne træner udtale og intonation. Udtaletræning indgår naturligt i flere af fagets discipliner, først og fremmest i oplæsning og samtale.

Skrivefærdighed

- *“udtrykke sig forståeligt og sammenhængende på skriftligt tysk med et basalt ordforråd og i relation til de studerede tekster og emner”*

Arbejdet med elevernes skrivefærdighed fungerer både som mål og middel.

Skrivningen som middel har stor betydning for sprogindlæringen, da den udvikler den sproglige bevidsthed, og dette fremmer læsefærdigheden, tekstforståelsen og formidlingsevnen. Fagets skriftlige dimension understøtter således arbejdet med talefærdigheden. Derudover fremmer den sproglige bevidsthed, der opnås i det skriftlige arbejde, også den mundtlige udtryksfærdighed. Arbejdet med elevernes skrivefærdighed skal kobles til fagets øvrige discipliner og i et vist omfang til de studerede tekster og emner. Det skriftlige arbejde bør ikke opleves som en isoleret disciplin, men som en integreret del af arbejdet med tekstlæsning og grammatik.

Strategiske kompetencer

- *“anvende relevante lytte- og læsestrategier samt relevante mundtlige kommunikationsstrategier”*

Der skelnes mellem to hovedtyper af strategier: læringsstrategier og kompenserende kommunikationsstrategier.

Læringsstrategier omfatter alle aspekter af sproglæring og inkluderer både receptive og produktive færdigheder. Eleverne trænes i forskellige sproglæringsstrategier, hvor lytte-, læse- og kommunikationsstrategier skal give dem redskaber til at kunne kommunikere såvel skriftligt som mundtligt.

Kompenserende kommunikationsstrategier fungerer som hjælp til at overvinde begrænsninger i kommunikationen i form af mangelfuld grammatisk viden og manglende ordforråd.

2.1.2 Tekstforståelse, præsentation og analyse

- *"på tysk redegøre for, analysere, fortolke og reflektere over forskellige tysksprogede tekster såvel fiktive som ikke-fiktive i tilknytning til profilen for den uddannelse, hvori valgfaget udbydes*
- *give udtryk på tysk for indsigt i udvalgte kulturelle, historiske og samfundsmæssige forhold i tysksprogede lande med hovedvægten på Tyskland efter 1945 samt sammenligne studerede tysksprogede tekster og emner med kultur- og samfundsforhold i andre lande"*

Færdigheden i at redegøre for en tekst og et emne er en grundlæggende færdighed i tyskfaget. En redegørelse fremdrager væsentlige forhold på et refererende niveau. En redegørelse er desuden karakteriseret ved, at den hæver sig op over det refererende niveau og beskriver/forklarer de forhold, som er væsentlige i indholdet. En redegørelse for gennemgåede tekster og emner skal på fortsættersprogets C-niveau foregå på et enkelt tysk, der dog formår at præsentere overordnede linjer og temaer i tekster og emner samt perspektivere disse. Ved redegørelsen forudsættes desuden, at eleverne kan anvende elementær morfologi og syntaks.

Der kræves på fortsættersprogets C-niveau endvidere, at eleverne skal kunne analysere tekstmaterialet, dvs. de skal kunne opdele tekstmaterialet i elementer, som gør det muligt at påvise sammenhænge. Der kan være tale om sammenhænge i den enkelte tekst, f.eks. indholdsmæssige og formale sammenhænge (genre, stil m.m.) og perspektiveringer til andre tekster og emner m.m. Valget af tekstmateriale tones i forhold til profilen for den uddannelse, hvori valgfaget udbydes.

Tekstforståelse sigter endvidere på, at eleverne skal kunne forstå forhold i tysksprogede lande i et aktuelt og historisk perspektiv. Målet er, at eleverne derudover skal kunne hæve sig over det læste/hørte og på baggrund af en faglig indsigt og viden kunne kommentere det og sætte det ind i en større sammenhæng. Det er et yderligere mål, at eleverne kan anvende den viden, de har tilegnet sig om aktuelle kultur- og samfundsforhold i Tyskland og andre tysksprogede lande i mundtlig og skriftlig kommunikation.

Med kravet om anvendelse af et basalt ordforråd sigtes til, at eleverne skal tilegne sig en mundtlig sprogfærdighed, i kraft af hvilken de i et forståeligt, enkelt og sammenhængende sprog kan honorere kravene om at udtrykke indholdsmæssige indsigter, som fremkommer af analyse og fortolkning, og som foregår på forskellige taksonomiske niveauer.

Den mundtlige prøve foregår på basis af ikke-gennemgåede tekster. Det er derfor vigtigt, at man i forbindelse med tekstlæsning og -gennemgang træner forskellige kompetencer med eleverne: præsentationskompetencen, hvor eleverne forbereder en fremlæggelse af tekstmaterialet med inddragelse af relevante struktur-, redegørelses- og holdningsmarkører, og samtalekompetencen, der baseres på spontan samtale, hvori indgår brug af relevante idiomatiske vendinger, fraser og gambitter, der tilkendegiver den talendes holdninger, ønske om at tage eller afgive ordet, enighed og uenighed i samtalepartnerens synspunkter osv.

2.1.3 Identitet og metode

- *"demonstrere viden om fagets identitet og metoder."*

Læreplanens krav om at demonstrere viden om fagets identitet og metoder stilles for at kunne vurdere, hvad der arbejdes med i faget, hvordan der arbejdes i faget og med hvilket formål, og for i et eventuelt fagligt samspil med andre fag at kunne vurdere fagets muligheder og begrænsninger.

Sprogfagene har tre søjler, som hele tiden er i spil, og som er gensidigt afhængige af hinanden: sprogfag er videns- og kundskabsfag, færdighedsfag og kulturfag. Dette skal gøres eksplicit for eleverne, og eleverne skal gøres bekendt med metoder til analyse af sprog (grammatisk og stilistisk) og analyse af tekster. Som et humanistisk fag er fagets genstandsfelt først og fremmest mennesket som kulturskabende og kulturskabt væsen og mennesket som subjekt, idet mennesket mener noget, vil noget og føler noget, som udtrykkes via menneskeskabte produkter.

Det er vigtigt at tale med eleverne om, hvilke metodiske tilgange der anvendes i tekstarbejdet. Dette kan f.eks. gøres ved at anvende flere forskellige metoder på samme tekst. På EMU'en ligger der materiale om, hvordan man kan arbejde med metoder i tyskfaget¹.

2.2 Kernestof

"Gennem kernestoffet skal eleverne opnå faglig fordybelse, viden og kundskaber.

Kernestoffet er:

- *grundlæggende tysk ordforråd, grundlæggende tysk grammatik, sprogtilegnelse*
- *grundlæggende viden om tyske kultur- og samfundsforhold*
- *et udvalg af tysksprogede fiktive og ikke-fiktive multimodale teksttyper og -genrer, som kan give eleverne en kunstnerisk oplevelse og en indsigt i kulturelle, historiske og samfundsmæssige forhold i tysksprogede lande med hovedvægten på Tyskland efter 1945. Der skal indgå tysksprogede tekster fra de sidste 10 år*
- *grundlæggende normer for mundtlig sprogbrug og kommunikation på tysk*
- *grundlæggende regler for tysk udtale og intonation."*

Kernestoffet omfatter det centralt fastsatte faglige indhold, som er uomgængeligt, når eleverne skal opnå de faglige mål. På denne måde er kernestoffet et nødvendigt - men ikke tilstrækkeligt - middel til at opnå de faglige mål. Der skal mere til, bl.a. et supplerende stof og et eventuelt samspil med andre fag.

For at opnå de faglige mål skal eleverne beskæftige sig med et bredt udvalg af ubearbejdede tysksprogede fiktive og ikke-fiktive teksttyper og -genrer om udvalgte væsentlige kulturelle, historiske og samfundsmæssige forhold med hovedvægt på Tyskland efter 1945. Der skal tillige inddrages tekstmateriale om forhold i tysksprogede lande uden for Tyskland.

"Der tages udgangspunkt i et udvidet tekstbegreb. Fiktive og ikke-fiktive multimodale teksttyper, der indgår i kernestoffet, skal være tysksprogede og ubearbejdede."

¹ <https://emu.dk/stx/tysk/metoder?b=t6-t1100>

I Den Fælles Europæiske Referenceramme for Sprog (CEFR) defineres "tekst" således:

"Tekst er enhver sekvens eller sammenhængende tekst (talt og/eller skrevet), der relaterer sig til et specifikt domæne, og som under udførelsen af en opgave giver anledning til en sproglig aktivitet – enten som støtte eller som mål – i form af et produkt eller en proces."

Med udgangspunkt i denne definition skal tekst, dvs. det udvidede tekstbegreb, i undervisningspraksis forstås som en række af genrer, teksttyper og medier: det skrevne og det digitale; det visuelle og det auditive – adskilt eller i kombination. Der anvendes således i tysk teksttyper, hvor tekststudvalget ikke udelukkende skal være tekstbåret, men skal bestå af en bred vifte af analoge og digitale teksttyper, herunder også videofiler, lydfile og billeder.

Det er vigtigt, at der i arbejdet med tekster tilrettelægges en progression i sværhedsgrad, således at eleverne i stigende grad vil kunne beskæftige sig med også sprogligt og indholdsmæssigt mere krævende tekster forfattet på tysk.

2.3 Supplerende stof

"Eleverne vil ikke kunne opfylde de faglige mål alene ved hjælp af kernestoffet. Det supplerende stof uddyber elevernes sproglige viden og bevidsthed samt perspektiverer kernestoffet. Det bidrager til en bredere forståelse af tysksprogede landes kulturelle, historiske og samfundsmæssige forhold i europæisk og global sammenhæng."

Ud over kernestoffet skal der inddrages supplerende stof, som kan vælges frit, når blot det bidrager til at opfylde de faglige mål. Det kan f.eks. være:

- Billeder, film, videoklip, teater og musik
- Ikke-tysksproget materiale til belysning af kulturelle, historiske og samfundsmæssige forhold
- Uddybende baggrundsstof om de læste emner på dansk eller andre fremmedsprog

Desuden vil det supplerende stof kunne uddybes og perspektiveres via samspil med andre fag, jf. afsnit 3.4.

2.4 Omfang

"Det forventede omfang af fagligt stof er normalt svarende til 100-150 sider."

Undervisningen i tysk bygger på en bred vifte af faglige materialer, f.eks. lærebøger, tekster fra internettet, video- og lydfile, film, grammatik og arbejdsark.

Alle typer af tekster indgår som en del af omfanget, der ikke opgøres i normalsider, men efter et rimelighedsskøn i forbindelse med de enkelte materialer. Dette kan f.eks. ske ved at angive et skønsmæssigt sidetal eller en procentvis fordeling af stoffet. Omfanget dækker det samlede forløb for tysk fortsætter-sprog C.

3 Tilrettelæggelse

3.1 Didaktiske principper

“Undervisningen skal tage udgangspunkt i et fagligt niveau svarende til elevernes niveau fra grundskolen.

Centralt i undervisningen står elevernes faglige progression. Arbejdet med tysk sprog, tekst og kultur integreres således, at fagets discipliner opleves som en helhed, og der arbejdes både induktivt og deduktivt. Arbejdet med de sproglige aspekter tager udgangspunkt i et funktionelt sprogsyn og et kommunikativt tilegnelsessyn.”

Undervisningen skal tilrettelægges således, at den understøtter læreplanens sprogsyn om interkulturel kommunikativ kompetence (jf. afsnit 2.1.).

Alle sproglige delkompetencer, som de beskrives i læreplanen, skal således indgå i arbejdet med emnerne på en sådan måde, at de støtter den mundtlige og skriftlige sprogproduktion og udvikler elevernes sproglige viden og kunnen.

Eleverne skal ved overgangen fra grundskole til gymnasial uddannelse opleve en naturlig overgang. Undervisningen skal tilrettelægges således, at der bygges bro mellem de to uddannelsesstrin, samtidig med at eleverne gøres opmærksom på de nye og højere krav, som stilles på gymnasialt niveau.

Som lærer i en gymnasial uddannelse bør man orientere sig om de faglige mål i grundskolen, så man kan tilrettelægge undervisningen med udgangspunkt i den viden og de kompetencer, som elever fra grundskolen forventes at have med sig. I grundskolen indplaceres det afsluttende niveau for en dygtig elev på A2 på Den Fælles Europæiske Referenceramme for Sprog.

“Undervisningen skal fremme elevernes sproglige kreativitet og evne til at tænke innovativt og utraditionelt.”

I arbejdet med tekster og emner udfordres elevernes sproglige kreativitet. Det kan f.eks. ske gennem øvelser, der fordrer spontan mundtlig sprogproduktion. En innovativ proces i sprogundervisningen kendetegnes af, at der tilføjes ny værdi i konteksten og ny erkendelse, og en innovativ og utraditionel tankegang kan styrkes gennem arbejdet med problemløsningsopgaver i sammenhæng med elevernes egen virkelighed, ved genreomskrivningsopgaver, remedieringsopgaver, kommunikation til forskellige målgrupper etc. Processen i arbejdet med at udarbejde et innovativt løsningsforslag vil ofte kunne inddeles i tre: en undersøgelse af en problemstilling, en udarbejdelse af et løsningsforslag og en evaluering af løsningsforslaget. Analysen og fortolkningen vil således ikke være endemålet, men derimod et nødvendigt middel til målet (løsningen), hvor eleverne samtidig trænes i at arbejde problembaseret.

“Undervisningen foregår i størst muligt omfang på tysk.”

Undervisningen foregår som udgangspunkt på tysk. Der kan dog være områder af undervisningen, hvor det ikke nødvendigvis er hensigtsmæssigt, at undervisningen foregår på tysk, f.eks. grammatikundervisning.

3.2 Arbejdsformer

“Valget af arbejdsformer skal bygge på principperne om variation og progression i henseende til sproglig og indholdsmæssig kompleksitet og graden af selvstændigt arbejde. Der fokuseres på arbejdsformer og opgavetyper, der udvikler elevernes kommunikative kompetencer og kreative og innovative evner.”

Det er vigtigt, at man i tilrettelæggelsen af undervisningen sørger for en høj grad af variation i opgavetyper og arbejdsformer, der passer til det overordnede faglige og pædagogiske formål, der er med undervisningen. For at give eleverne så megen tid som muligt til at udvikle deres mundtlige sprogfærdighed kan en del af undervisningen med fordel tilrettelægges som paraktiviteter, hvor eleverne i fokuserede opgavetyper træner mundtlig sprogfærdighed.

I tilrettelæggelsen af undervisningen skal der være fokus på progression både inden for den enkelte undervisningstime, det studerede emne og det samlede uddannelsesforløb.

3.2.1 Tekst- og emnearbejde

“Arbejdet organiseres hovedsageligt gennem tre til fem forskellige emner, og det sikres, at de faglige mål og kernestoffet integreres i dette arbejde. I hvert emne udgør kernestoffet normalt minimum fire til seks tekster afhængig af teksternes sværhedsgrad og omfang. Supplerende stof kan inddrages til at uddybe og perspektivere kernestoffet. Eleverne inddrages i valg af emner og arbejdsformer.”

Der skal læses tre til fem emner, der tilsammen dækker fagets faglige mål og kernestof. I hvert emne skal indgå kernestof bestående af normalt minimum fire til seks tekster. Der kan læses flere tekster, men det er også muligt at læse færre tekster, hvis man eksempelvis arbejder med et større værk. Det er dog vigtigt, at emnerne tilrettelægges således, at eleverne til eksamen har flere perspektiveringsmuligheder.

At arbejdet *hovedsagelig* skal organiseres i tre til fem forskellige emner, indebærer, at man kan arbejde med materiale og indgå i projekt(er), der ikke nødvendigvis skal kunne integreres i de emner, hvis antal er fastsat i læreplanen. Der kan f.eks. være tale om politiske og kulturelle begivenheder, som man ønsker at behandle i undervisningen uden nødvendigvis at bygge et emne op omkring dem eller integrere dem i et emne.

3.2.2 Ordforrådstilegnelse

Ordforrådstilegnelse bør indtage en central plads i undervisningen. Der bør være fokus på udviklingen af det ordforråd, der knytter sig til den tematik eller det emne, eleverne arbejder med. At undervisningen organiseres i emner, muliggør netop denne fokuserede tilgang til tilegnelse af ordforråd, hvor eleverne tilegner sig nyt ordforråd i en kommunikativ kontekst.

I udviklingen af elevernes mundtlige og skriftlige præsentationskompetence er det desuden vigtigt, at eleverne også opnår viden om relevante vendinger, udtryk og gambitter til anvendelse i præsentationen af og samtalen om forskellige teksttyper.

3.2.3 Grammatik

“Eleverne skal kunne:

- *redegøre for studerede tysksprogede emner og tekster, analysere og fortolke disse og perspektivere til andre tekster, idet de benytter et basalt ordforråd samt anvender elementær morfologi og syntaks*
- *føre en samtale på et forståeligt, enkelt og sammenhængende tysk om emner, de er fortrolige med, samt redegøre for og diskutere forskellige synspunkter*
- *udtrykke sig forståeligt og sammenhængende på skriftligt tysk med et basalt ordforråd og i relation til de studerede tekster og emner*
- *analysere og beskrive tysk sprog grammatisk på dansk med anvendelse af relevant terminologi”*

Tilegnelse af lingvistisk kompetence er et vigtigt element i at opnå kommunikativ kompetence. Undervisning i grammatik og grammatisk træning er nødvendig for at kunne udtrykke sig forståeligt og med elementær morfologi og syntaks og et basalt ordforråd. Undervisningen i tysk grammatik skal så vidt muligt kobles til arbejdet med fagets øvrige discipliner, eksempelvis tekstlæsning og mundtlig og skriftlig sprogfærdighed. Herved tilegnes grammatik i autentiske kontekster og anvendelsesorienterede sammenhænge.

Undervisningen i tysk grammatik skal give eleverne viden og kunnen om grammatiske områder, således at de kan anvende deres grammatiske viden og forklare grammatiske emner og regler. Eleverne skal kunne *analysere og beskrive tysk sprog grammatisk på dansk med anvendelse af relevant terminologi*, dvs. de skal kunne forstå og anvende det tyske sprogs grammatiske regler i arbejdet med tekster og i den funktionelle grammatikundervisning. Eleverne skal kunne anvende latinske, danske eller evt. tyske betegnelser om grammatik.

Grammatikundervisningen i tysk kobles derudover, hvor det er muligt, til undervisningen i almen sprogforståelse.

3.2.4 Det skriftlige arbejde

“Det skriftlige arbejde indgår som træning af en central kompetence i tysk, da det styrker elevernes formidlingsevne og sproglige sikkerhed. Samtidig opøves eleverne i at formidle et stof i struktureret form.”

Arbejdet med den skriftlige dimension skal både fungere som led i træningen af de kommunikative færdigheder og som selvstændig disciplin, således at eleverne lærer at udtrykke på tysk sig om tekster og givne problemstillinger.

De skriftlige opgaver bør have tilknytning til emnelæsningen, både hvad angår ordforråd og de grammatiske og indholdsmæssige aspekter.

Der anvendes forskellige opgavetyper og feedback- og arbejdsformer.

Ud over at være en øvelse i at skrive tysk kan skriftlige opgaver således både fungere som igangsættende til behandlingen af et emne og som en afrunding af et emnelæsningsarbejde. Eleverne kan dermed bruge opgaverne som baggrund for deres repetition af emnerne i forbindelse med den mundtlige prøve.

Det er vigtigt at arbejde bevidst med progression. Det skriftlige arbejde kan bestå af mindre skriftlige produktioner såsom e-mails, beskeder eller korte resuméer af teksters indhold. Det skriftlige arbejde understøtter dermed både elevernes ordforråd og deres forståelse af sætningsopbygning på tysk. Det kan udvides med grammatiske øvelser af forskellig art, oversættelser, forskellige former for tekstarbejde og kreative øvelser. Elever kan f.eks. digte videre på tekster eller skrive slutninger på tekster. En stilladsering af arbejdet kan være at træne forskellige delelementer af en tekstkommenterende opgave, f.eks. en personkarakteristik eller en miljøbeskrivelse. Tilsvarende kan man træne delaspekter af at skrive om ikke-fiktive tekster. Det kan f.eks. være gengivelse af synspunkter og modsynspunkter, et kort resumé af et sagsforhold, som det er fremstillet i en tekst, eller formidling af ens egen holdning til teksten. Den frie skriftlige udtryksfærdighed bygges således gradvist op.

Arbejdet med den skriftlige kommunikation bør veksle mellem en procesorienteret og en produktorienteret tilgang. Hovedprincippet i processkrivning er, at eleverne skriver en tekst igennem flere gange og for hver gang udvider og forbedrer den indholdsmæssigt såvel som sprogligt. Når det skriftlige arbejde foregår i undervisningstiden, kan læreren fungere som vejleder og give fremadrettet feedback. Eleverne kan også fungere som vejledere for hinanden og på den måde udvikle deres sproglige bevidsthed. De lærer at forbedre andres og egne udkast, lytte til kritik og indarbejde brugbare forslag i egne udkast.

Det er vigtigt for eleverne at bruge tid på en grundig gennemgang af de rettede besvarelser. For at eleverne kan få udbytte af rettearbejdet, er det væsentligt, at de selv deltager aktivt i det.

Rettestrategier

Der er mange forskellige rettestrategier. Fælles for gode rettestrategier er, at feedback afpasses efter, hvor i forløbet eleven befinder sig, efter den enkelte elevs stærke og svage sider og efter, hvad lærerens hensigt med den enkelte skriveopgave er. Man kan f.eks. udvælge fokuspunkter, som der rettes efter, og som eleven så efterfølgende kan arbejde med at forbedre. En selektiv rettestrategi virker ofte mere motiverende på eleven end en strategi, der har som mål at påpege alle fejl og mangler. Feedback kan både handle om det produkt, eleven afleverer, og den proces, der har ført frem til produktet. Ofte vil en kombination af mundtlig og skriftlig feedback være hensigtsmæssig. I skriftlige og mundtlige kommentarer til skriftlige opgaver kan læreren gøre meget for at fremme en konstruktiv holdning hos eleven. Det er vigtigt at fokusere på både positive og negative sider ved produktet.

3.3 It

"I faget arbejdes der med udviklingen af elevernes digitale dannelse. It og digitale medier anvendes med det overordnede formål at fremme elevernes læreproces og støtte deres faglige udvikling. Eleverne skal gennem undervisningen opnå informationskompetence, samarbejdskompetence og produktiv kompetence, som styrker deres evne til kritisk at søge og anvende tysksproget information på internettet samt dokumentere anvendelsen heraf. Eleverne trænes ligeledes i kreativt og målrettet at anvende og udforme it-produkter på tysk."

IT anvendes som et didaktisk og pædagogisk læringsredskab og udgør et aktivt og medspillende element i undervisningen. IT anvendes løbende som et naturligt og integreret redskab og bidrager til variation, aktualitet og færdighedstræning.

I undervisningen skal eleverne opnå informationskompetence, samarbejdskompetence og produktiv kompetence. Tyskfaget bidrager således til at udvikle elevernes digitale kompetencer og digitale dannelse.

Informationskompetence

Eleverne skal udvikle deres informationskompetence ved at lære at forholde sig kritisk til kilder på nettet. Eleverne skal undervises i relevante søgeteknikker og i hensigtsmæssig brug af internetkilder. I den forbindelse er det væsentligt, at eleverne bevidstgøres om betydningen af dokumentation, herunder hvornår der er tale om plagiering, og hvorfor plagiering ikke er lovligt. Udviklingen af elevernes informationskompetence kan med fordel ske i fælles forløb med andre fag.

Produktiv kompetence

Ved produktiv kompetence forstås kommunikation og produktion af it-produkter. It kan med fordel anvendes til at udvikle elevernes mundtlige og skriftlige sprogfærdighed ved blandt andet at lade dem skabe egne it-produkter, f.eks. podcasts og vodcasts produceret til at træne deres mundtlige præsentationskompetence eller skriftlige produkter i form af f.eks. blogs, wiki-skrivning, digitale præsentationer m.m.

Samarbejdskompetence

Mange it-produkter skabes i samarbejde med andre, hvorfor samarbejdskompetencen løbende er i spil. Det gælder ofte i arbejdet med udviklingen af it-produkter, men også i den daglige undervisning, hvor der f.eks. anvendes fælles dokumenter eller andre platforme, der faciliterer videndeling.

"Integration af it og digitale medier i undervisningen giver eleverne mulighed for at arbejde med sproget og opleve det i varierede, autentiske og aktuelle sammenhænge. Således bidrager anvendelsen af it og digitale medier til at sikre og nuancere elevernes sproglige og indholdsmæssige udbytte."

Et bredt udbud af medier anvendes i undervisningen for at sikre, at eleverne oplever sproget i autentiske sammenhænge. Desuden ses anvendelsen af medier som en kilde til nyt fagligt indhold, hvorigen- nem eleverne formidles et aktuelt, alsidigt og opdateret tysklandsbillede.

Udbuddet af medier anvendes desuden til sprogligt at arbejde med elevernes læse- og lyttefærdighe- der. Eleverne undervises i læse- og lyttestrategier med det overordnede formål at styrke deres receptive færdigheder, så de bliver bedre i stand til at læse tekster og forstå talt tysk. Som supplement til tekstba- serede medier kan blandt andet filmklip, kortfilm, musikvideoer, reklamer og nyhedsindslag med fordel inddrages. Det er en god ide at instruere og træne eleverne i, hvordan man kan skrive i PDF-filer, så ar- bejdet med tekster i PDF-format kan optimeres.

Oversættelsesprogrammer

På internettet findes forskellige oversættelsesprogrammer, som eleverne bør introduceres for, således at de får en forståelse af oversættelsesprogrammets muligheder og begrænsninger.

3.4 Samspil med andre fag

”Tysk fortsættersprog C indgår i samspil med andre fag, hvor det er muligt.”

Hvor det er muligt, bidrager tyskfaget i samspil med de andre fremmedsprog og dansk til almen sprog- forståelse. Tysk kan bidrage til opfyldelse af samtlige faglige mål for almen sprogforståelse og kan le- vere materiale til alle dele af kernestoffet. Det er vigtigt, at faget er med på flest mulige kerneområder og ikke lader sig reducere til overvejende at være leverandør af grammatisk analyse. Kun ved at faget engagerer sig bredt i almen sprogforståelse, får eleverne et nuanceret og realistisk billede af tyskfagets bredde. Det er desuden vigtigt, at tyskfaget udnytter og bidrager til vedligeholdelse af de færdigheder, som eleverne tilegner sig i almen sprogforståelse.

”Når tysk fortsættersprog C indgår i en studieretning, skal det bidrage til det faglige samspil i studieret- ningen, og dele af kernestof og supplerende stof vælges og behandles, så det bidrager til styrkelse af det faglige samspil.

Når tysk fortsættersprog C ikke indgår i en studieretning, indgår det – hvor det er muligt – i samspil med andre fag om emner af sproglig, kulturel, interkulturel, historisk og samfundsmæssig art. Specielt indgår tysk i samspil med andre sprogfag for derigennem at udvikle en generel sproglig bevidsthed og viden om, hvordan man lærer sprog.”

Tysk kan naturligt indgå i samspil med en række andre fag, og eleverne skal kunne behandle problem- stillinger i samarbejde med andre fag. Når faget er med i en studieretning, indgår faget i samspil med f.eks. samfundsvidenskabelige og naturvidenskabelige hovedområder og med de øvrige sproglig-hu- manistiske fag. Det er vigtigt at understrege, at samarbejdet fagene imellem sker på et ligeværdigt grundlag, og at hvert fag bidrager med de vinkler og metoder, der er kendetegnende for faget. Sam- spillet med andre fag kan finde sted i form af forløbsbaseret samarbejde med et eller flere andre fag, herunder i formaliserede samspil som studieretningsopgaven eller i forbindelse med de tværfaglige forløb, der leder op til studieretningsprojekt/studieområdeprojekt/større skriftlig opgave. Samspillet kan også finde sted gennem toning af emner i forhold til elevernes andre fag, både studieretningsfag og fællesfag. Begge former for samspil kan bidrage til faglig dybde og sammenhæng for eleverne.

3.4.1 Grundforløb

Undervisningen i 2. fremmedsprog er ikke nødvendigvis en del af grundforløbet. Det er op til hver en- kelt institution at bestemme, hvorvidt tysk skal indgå.

Tyskfaget bidrager i samspil med de andre moderne fremmedsprog, dansk og i stx latin til at plan- lægge og integrere undervisningen i almen sprogforståelse. I almen sprogforståelse skal sprogene

samarbejde om det kernestof, der er fælles for alle gymnasiets sprogfag, og styrke elevernes teoretiske sprogforståelse, samspillet mellem sprogene og studiekompetencen.

Fælles brug af grammatiske begreber sprogfagene imellem styrker samspillet og vil oftest give eleverne bedre forståelse af de grammatiske emner. Almen sprogforståelse kan også fungere som en introduktion til faget tysk for kommende elever både som studieretningsfag og som valgfag.

3.4.2 Studieretningsforløb

Tysk kan indgå i samspillet mellem fagene i studieretningerne. Samspillet giver mulighed for faglig dybelse og styrkelse af fagligheden. Tysk indgår med sine arbejdsformer og metoder i et emnearbejde med andre fag, hvor der dels arbejdes videre med de generelle kompetencer, dels med fagets kerneområder. Arbejdet med emnerne er et ligeværdigt samarbejde, hvor de deltagende fag belyser et emne fra forskellige vinkler og med fagenes metoder.

3.4.3 Studieretningsprojekt/studieområdeprojekt/større skriftlig opgave

“Ved prøve, hvor faget indgår i fagligt samspil med andre fag, lægges der vægt på eksaminandens evne til:

- *at behandle problemstillinger i samspil med andre fag*
- *at demonstrere viden om fagets identitet og metoder.”*

Tysk kan indgå i studieretningsprojekt/studieområdeprojekt/større skriftlig opgave. Rammerne for disse er beskrevet i læreplaner og vejledninger for de respektive uddannelser.

Af læreplanerne for studieretningsprojekt/studieområdeprojekt/større skriftlig opgave fremgår det, at bedømmelsen bl.a. skal ske i forhold til de relevante faglige mål fra indgående fag, og opgaveformuleringen udformes derfor på en måde, der sikrer, at eleven i besvarelsen får mulighed for at vise, at tysk indgår med relevante faglige mål i projektet/opgaven, så de relevante faglige mål for tysk kan indgå i bedømmelsen.

Når tysk indgår i studieretningsprojekt/studieområdeprojekt/større skriftlig opgave, skal der indgå materiale på tysk. Det forventes, at der citeres relevant fra det tysksprogede materiale, og at citaterne kommenteres og anvendes hensigtsmæssigt i besvarelsen. Citaterne skrives på tysk og oversættes ikke. Opgaveformuleringen skal give mulighed for, at eleverne kan behandle problemstillinger i samspil med andre fag og demonstrere viden om fagets identitet og metoder, jf. beskrivelsen af fagets metoder i afsnit 2.1.3. i denne vejledning.

4 Evaluering

4.1 Løbende evaluering

”De faglige mål er grundlaget for den løbende evaluering af elevernes faglige standpunkt.

Elevernes mundtlige og skriftlige kompetencer samt deres viden, kundskaber og færdigheder i relation til kulturelle og samfundsmæssige forhold evalueres løbende. Screening, test og individuel vejledning undervejs i forløbet skal give eleverne viden om deres standpunkt i forhold til fagets mål og styrke deres progression i faget.

I evalueringen af elevernes skriftlige arbejde veksles mellem forskellige former for evaluering af det færdige produkt og en procesorienteret evaluering.”

Der skal foregå en løbende evaluering af elevernes mundtlige og skriftlige kompetencer samt deres interkulturelle kommunikative kompetence.

Den løbende evaluering skal afspejle læreplanens funktionelle sprogsyn. Evalueringen skal være fremadrettet og give forslag til, hvordan den enkelte elev gradvist kan udvikle sine faglige kompetencer og dermed opfylde de faglige mål.

Ved tilrettelæggelsen af screeninger eller test fokuseres på, at de fem kommunikative færdigheder lytteforståelse, læseforståelse, mundtlig redegørelse, samtalefærdighed og skrivefærdighed alle evalueres undervejs i forløbet, jf. Den Fælles Europæiske Referenceramme for Sprog (Europarådet 2001). Også elevernes interkulturelle kommunikative kompetence evalueres løbende, hvilket giver eleverne et signal om, at også fagets videns- og kulturdel vægtes i forløbet.

I forbindelse med både mundtlig og skriftlig udtryksfærdighed giver læreren differentieret feedback. Rettelserne tilpasses den enkelte elevs niveau. Fokus i den procesorienterede evaluering forskydes fra systematisk fejlfinding til diagnosticering af særlige indsatsområder hos den enkelte elev, da eleven ikke kan have fokus på alt på én gang. Derved sikrer man en progression, idet eleven bliver bevidst om, hvilke sproglige elementer der særligt skal arbejdes med. Det er vigtigt at påpege fremskridt inden for indsatsområderne og at give positiv kritik der, hvor eleven klarer de sproglige og indholdsmæssige udfordringer.

Ved påbegyndelsen af nyt emne kan det være hensigtsmæssigt, at eleven udtrykker forforståelse, viden og ordforråd inden for emnet, således at eleven også selv kan evaluere sin progression ved afslutningen af emnet.

4.2 Prøveform

”Der afholdes en mundtlig prøve med en eksaminationstid på ca. 30 minutter”

Tilladte hjælpemidler

Der er som udgangspunkt ikke adgang til internettet som fagligt hjælpemiddel ved prøverne, jf. Bekendtgørelse om visse regler om prøver og eksamen i de gymnasiale uddannelser, BEK nr 1276 af 27/11/2017. Regler vedrørende eksaminandernes brug af internettet for at tilgå tilladte hjælpemidler ved prøverne fremgår af § 6 i ”Bekendtgørelse om visse regler om prøver og eksamen i de gymnasiale uddannelser”.

I [vejledningen](#) til denne bekendtgørelse er der givet eksempler på, hvilke hjælpemidler der må, og hvilke der ikke må tilgås via internettet.

Det vil være tilladt for eksaminanderne at bruge digitale undervisningsmaterialer og hjælpemidler som f.eks. online ordbøger eller e- og i-bøger, der på institutionens foranledning er blevet anvendt i undervisningen, og som fremgår af undervisningsbeskrivelsen og ikke kan opbevares lokalt, dvs. ikke kan opbevares på eksaminandens egen computer. Det er ikke tilladt at benytte netadgangen til at tilgå interaktive programmer (f.eks. Google Translate, leksika).

Det er således ikke eksaminanden, men skolen, der inden for de givne rammer beslutter, hvilket undervisningsmateriale der ved den enkelte prøve er netadgang til, og dette materiale skal fremgå af undervisningsbeskrivelsen.

Kravet om, at det digitale undervisningsmateriale skal fremgå eksplicit af undervisningsbeskrivelsen, sikrer, at der er klart for eksaminanderne, hvad det er tilladt at benytte under prøven.

4.2.1 Undervisningsbeskrivelser

Undervisningsbeskrivelsen dokumenterer, at undervisningen har været tilrettelagt med det antal emner og minimum antal af tekster, som foreskrives i læreplanen. Undervisningsbeskrivelsens hovedformål er at sikre, at eleverne har den nødvendige information vedr. eksamen, og at censor kan forberede sig til at varetage sit hverv som censor. Med henblik herpå udfyldes en undervisningsbeskrivelse, hvis hovedformål er at beskrive de emner, som det samlede undervisningsforløb har været organiseret i. Undervisningsbeskrivelsen udarbejdes i overensstemmelse med den af Børne- og Undervisningsministeriet udsendte skabelon².

Vigtigst i beskrivelsen er:

- emnets titel
- emnets faglige fokus
- anvendte materialer med kildeangivelse

Det er vigtigt, at emnets faglige fokus beskrives. Emnets titel og anvendte tekster kan ikke gøre det ud for en sådan beskrivelse. Beskrivelsen kan være kort, men skal kunne sætte en udenforstående ind i det overordnede indholdsmæssige fokus i forløbet.

Omfanget af fagligt stof anføres i beskrivelsen af den gennemførte undervisning (undervisningsbeskrivelsen), der færdigredigeres ved afslutningen af undervisningen i det enkelte fag. Omfanget angives normalt med en sådan detaljeringsgrad, så det af undervisningsbeskrivelsen fremgår, hvorledes det faglige stof har været vægtet i undervisningsforløbet. Dette kan f.eks. ske ved at angive et skønsmæssigt sidetal eller en procentvis fordeling af stoffet.

4.2.2 Mundtlig prøve

“Der afholdes en mundtlig prøve med en eksaminationstid på ca. 30 minutter. Der gives ca. 60 minutters forberedelsestid.

De emner, der indgår som grundlag for prøven, skal tilsammen dække de faglige mål og kernestoffet.”

Den mundtlige prøve bedømmer, i hvilken grad eksaminanden lever op til de faglige mål (læreplanens punkt 2.1.). Prøverne tilrettelægges med henblik på at dokumentere graden af målopfyldelse i forhold til væsentlige mål og krav. Det betyder, at de emner, der indgår som grundlag for prøven, tilsammen skal dække de faglige mål og kernestoffet. Det medfører, at man eventuelt kan udvælge et antal af de

²: [Skabelon til undervisningsbeskrivelse](#).

studerede emner som prøvegrundlag, idet det dog sikres, at de faglige mål og kernestoffet er dækket. Et for begrænset antal emner vil ikke være et tilstrækkeligt grundlag for at kunne afprøve fagets og niveaueets faglige mål og kernestof.

Eleverne skal på forhånd vide, hvilke emner der indgår som grundlag for prøven, og det kan med fordel noteres på undervisningsbeskrivelsen, hvilke emner der indgår som del af prøvegrundlaget.

Det vil være hensigtsmæssigt, at eleverne i løbet af undervisningen præsenteres for eksempler på eksamenstekster, så de er fortrolige med en eksamensteksts udseende, længde og sværhedsgrad, og at de i løbet af undervisningsforløbet får lejlighed til at arbejde under eksamenslignende forhold, så de har en realistisk fornemmelse af, hvad de kan overkomme inden for de givne tidsmæssige rammer.

Tekstmateriale

”Prøven tager udgangspunkt i et ukendt, ubearbejdet tysksproget tekstmateriale, der skal have tilknytning til ét af de studerede emner. Tekstmaterialet skal bestå af en eller flere tekster med et samlet omfang på maks. én normalside. Det forsynes med en kort indledning på tysk, og der opgives kun specielt vanskelige gloser og nødvendige realkommentarer. Tekstmaterialet forsynes endvidere med en kort instruks på tysk, der angiver, hvordan eksaminanden skal arbejde med materialet.

Eksaminationen indledes af eksaminanden med en mundtlig præsentation på tysk. Det studerede emne inddrages i præsentationen, som efterfølges af en uddybende samtale på tysk mellem eksaminand og eksaminator om tekstmaterialet og det studerede emne.

Det samme ukendte prøvemateriale må anvendes højst tre gange på samme hold.

En normalside er 2400 enheder (antal anslag inklusive mellemrum) eller ca. tre minutters afspillet tekst og for lyrik 30 verslinjer.”

Det er vigtigt, at tekstmaterialet har en nøje sammenhæng med et af de studerede emner. Ved tekstmateriale forstås enten en tekst af den krævede længde, et udsnit af en længere tekst eller en sammenstilling af flere tekster. Tekstmaterialet forsynes med en kort instruks på tysk, der angiver, hvordan eksaminanden skal arbejde med materialet. Det er vigtigt, at instruksens er kort, så der også levnes rum til eksaminandens selvstændige arbejde med materialet.

Eksempel på instruks til det ukendte tekstmateriale:

Aufgabe:

=> Bereite eine Präsentation des Textes vor

- Fasse den Text kurz zusammen
- Kommentiere mindestens zwei Textstellen
- Vergleiche den Text mit anderen Texten zu dem Thema X

=> Zusätzlich kannst du relevante Texte aus anderen Themenbereichen miteinbeziehen

Andre eksempler på delinstrukser:

- Kommentiere Zeile X-X: „XXX“
- Kommentiere eventuell einzelne Textstellen
- Charakterisiere X
- Welchen Eindruck hast du von X?
- Beschreibe X
- Analysiere ...
- Interpretiere ...
- Erkläre, wie/warum ...

Ud over indledningen forsynes materialet med specielt vanskelige gloser og nødvendige realkommentarer. Med specielt vanskelige gloser menes gloser, som ikke kan slås op i ordbogen, har en særlig betydning i lige netop denne bestemte sammenhæng, de indgår i, eller som er svære at finde i ordbogen. På samme måde som der opgives gloser til de skriftlige eksamensopgaver, opgives der også gloser til eksamensteksterne. Tekstmaterialet forsynes med titel, forfatter, udgivelsesår, kilde samt linjetæller. Der angives, hvilket emne materialet har tilknytning til. Tekstmaterialet skal vælges, så det med hensyn til sværhedsgrad og omfang passer til det niveau, det bruges på. Censor skal kunne stå inde for, at tekstmaterialet har den rette sværhedsgrad og det rette omfang. Hvis dette ikke er tilfældet, må censor gøre indsigelse.

Tekstmaterialet kan ikke stamme fra en tekst, der er læst enten i sin helhed eller i uddrag i undervisningen, men det kan f.eks. godt være et uddrag af en anden tekst af samme forfatter. Tekster fra antologier betragtes som selvstændige tekster og kan derfor godt anvendes. Har man læst en eller flere tekster fra en tekstsamling skrevet af samme forfatter, kan andre tekster fra samme samling bruges som ukendt tekstmateriale, såfremt teksterne ikke er klart sammenhængende. Billedmateriale må kun indgå, hvis det er en naturlig del af tekstmaterialet som fx i avisartikler eller lignende. Det indregnes ikke i tekstmaterialets omfang og indgår ikke som en del af instruksen.

Prøvematerialet vælges af læreren og sendes til godkendelse hos censor normalt mindst 5 hverdage før prøvens afholdelse.

Alle opgaverne til en prøve med mundtlig besvarelse skal fremlægges ved prøvens start. Der stilles minimum én opgave til hvert emne, der indgår i prøvegrundlaget. Opgaverne fordeles ved lodtrækning blandt eksaminanderne. Hver eksaminand skal kunne vælge mellem mindst fire spørgsmål. Det samme ukendte prøvemateriale må højst anvendes ved 3 eksaminationer på samme hold. Der opfordres til, at eksamensteksterne kun udleveres til eksaminanden efter ønske og først, når hele holdet er eksamineret.

Eksaminationen

“Eksaminationen indledes af eksaminanden med en mundtlig præsentation på tysk. Det studerede emne inddrages i præsentationen, som efterfølges af en uddybende samtale på tysk mellem eksaminand og eksaminator om tekstmaterialet og det studerede emne.”

Præsentationen skal være en mundtlig, struktureret fremlæggelse. Eksaminanden kan støtte sig til disposition, talekort eller lignende. Oplæsning herfra tæller ikke positivt i bedømmelsen og vil blot mindske den tid, som eksaminanden har til at vise sin kunnen i forhold til bedømmelseskriterierne. Eksaminanden kan kort citere fra udvalgte tekster for at underbygge væsentlige pointer.

Præsentationen varer normalt højst ca. 8 minutter. Eksaminanden tager i sin fremlæggelse udgangspunkt i den instruks, der følger med eksamensmaterialet, og inddrager i præsentationen det studerede emne, som tekstmaterialet har tilknytning til. Derefter følger en samtale mellem eksaminand og eksa-

minator, hvor eksaminandens forståelse af tekstmaterialet og dets relation til det studerede emne uddybes. Det er vigtigt, at eksaminandens viden om det studerede emne og relevante elementer herfra demonstreres tydeligt i denne samtale. Desuden skal denne del af prøven også vise eksaminandens spontane kommunikative kompetence jf. læreplanen, afsnit 4.3. Bedømmelseskriterier: "(...). Der lægges der vægt på, at eksaminanden på tysk kan præsentere og perspektivere tekstmaterialet og kan inddrage relevante elementer af kulturelle, historiske og samfundsmæssige forhold fra det studerede emne. Endvidere lægges der vægt på samtalefærdighed og tekstforståelse. (...)".

4.3 Bedømmelseskriterier

"Bedømmelsen er en vurdering af, i hvilken grad eksaminandens præstation opfylder de faglige mål, som de er angivet i pkt. 2.1.

Der lægges vægt på, at eksaminanden på tysk kan præsentere og perspektivere tekstmaterialet og kan inddrage relevante elementer af kulturelle og samfundsmæssige forhold fra det studerede emne. Endvidere lægges der vægt på samtalefærdighed og tekstforståelse.

Et sammenhængende sprog er vigtigere end korrekthed i detaljen.

Der gives én karakter ud fra en helhedsvurdering af eksaminandens præstation."

Ved præsentationen og samtalen prøves flere forskellige færdigheder på tysk:

- Udtale og intonation
- Forståelse af det talte sprog
- Kommunikationsfærdighed
- Forståelsen af tekstmaterialet, evnen til at uddybe det og sætte det ind i en større sammenhæng med særlig fokus på perspektivering til det studerede emne.

Nedenfor opstilles de færdigheder og kompetencer, som bedømmes og indgår i helhedsvurderingen.

Produktiv sprogfærdighed

Ved bedømmelsen af sprogfærdigheden lægges mest vægt på, hvad eksaminanden faktisk formår at udtrykke. Naturligvis skal eksaminanden tale så korrekt som muligt, men i stedet for at opregne fejl skal eksaminator og censor snarere vurdere præstationen efter, hvor meget og hvad eksaminanden reelt har formået at sige. En indholdsrig samtale med nogle sproglige fejl skal vurderes højere end en samtale, hvor eksaminanden ikke vover sig ud over de mest almindelige sætningskonstruktioner og derfor heller ikke laver så mange fejl.

Indholdsforståelse og perspektiveringsevne

Ved bedømmelsen af præsentationen af den ukendte tekst vægtes endvidere følgende:

- I hvor høj grad har eksaminanden forstået teksten som helhed?
- I hvor høj grad har eksaminanden forstået de væsentligste enkeltheder i teksten?
- I hvor høj grad har eksaminanden overblik over tekstens tematik og genre?
- I hvor høj grad kan eksaminanden selv finde steder i tekstmaterialet, der er centrale for forståelsen/fortolkningen af tekstmaterialet?
- I hvor høj grad kan eksaminanden forholde sig til det forelagte tekstmateriales sammenhæng med det studerede emne?
- I hvor høj grad formår eksaminanden at give en selvstændig og struktureret fremlæggelse?
- I hvor høj grad viser eksaminanden overblik i forbindelse med fremlæggelsen?
- I hvor høj grad kan eksaminanden indgå i en samtale med eksaminator om teksten og det studerede emne?

Karakterfastsættelse

Der skal gives én samlet karakter for eksaminandens præstation. Der skal anlægges en helhedsvurdering af eksaminandens præsentations- og samtalekompetence og indholdsforståelse.

4.3.1 Karakterbeskrivelser

Karakterskalaen er 7-trins-skalaen, jf. Bekendtgørelse om karakterskala og anden bedømmelse, BEK nr. 262 af 20/03/2007. De 7 karakterer er:

Karakter	Beskrivelse
12	For den fremragende præstation.
10	For den fortrinlige præstation.
7	For den gode præstation.
4	For den nogenlunde præstation.
02	For den tilstrækkelige præstation.
00	For den utilstrækkelige præstation.
-3	For den ringe præstation.

4.3.2 Oversigt over karakterskalaen

Karakter	Betegnelse	Beskrivelse
12	Fremragende	Karakteren 12 gives for den fremragende præstation, der demonstrerer udtømmende opfyldelse af fagets mål, med ingen eller få uvæsentlige mangler.
7	God	Karakteren 7 gives for den gode præstation, der demonstrerer opfyldelse af fagets mål, med en del mangler.
02	Tilstrækkelig	Karakteren 02 gives for den tilstrækkelige præstation, der demonstrerer den minimalt acceptable grad af opfyldelse af fagets mål.

Nedenfor præsenteres eksempler på beskrivelser af karaktererne 12, 7 og 02. Disse beskrivelser har alene vejledende karakter. Bedømmelserne af de konkrete præstationer skal ske på baggrund af

- de faglige mål (læreplanens afsnit 2.1.)
- bedømmelseskriterierne (afsnit 4.3.)
- et professionelt, fagligt skøn
- en samlet vurdering af præstationen.

4.3.3 Eksempel på beskrivelse af de mundtlige karakterer 12, 7 og 02 på tysk fortsættersprog C

Karakter	Betegnelse	Beskrivelse
12	Fremragende	Eleven udtrykker sig i sin mundtlige præsentation af tekstmaterialet såvel som i samtale og diskussion i et forståeligt, enkelt og sammenhængende sprog med et basalt ordforråd og elementær morfologi og syntaks. Eleven viser sikkerhed i tekstforståelse og god indsigt i det tilknyttede emne.

Karakter	Betegnelse	Beskrivelse
7	God	Eleven udtrykker sig i sin mundtlige præsentation af tekstmaterialet såvel som i samtale og diskussion i et enkelt og mindre sammenhængende sprog. Eleven viser rimelig sikkerhed i det basale ordforråd og elementær morfologi og syntaks om end med en del fejl. De forekommende sprogfejl forstyrrer dog ikke kommunikationen. Eleven viser god forståelse af tekstmaterialet og det tilknyttede emne og inddrager flere relevante aspekter.
02	Tilstrækkelig	Elevens sprog er i den mundtlige præsentation af tekstmaterialet såvel som i samtale og diskussion gennemgående forståeligt, men noget usammenhængende, og der er adskillige alvorlige fejl, hvilket i nogen grad forstyrrer kommunikationen. Tekstmaterialet er i store træk forstået. Eleven inddrager i tilstrækkeligt omfang relevante aspekter i behandlingen af tekstmaterialet og det tilknyttede emne.

STYRELSEN FOR

**BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET**
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

STYRELSEN FOR